

Czartoszewski, Jacek W.

"Etyka społeczna w polskiej literaturze filozoficznej okresu międzywojennego", Marian Szczęsny, Ełk 1998 : [recenzja]

Studia Teologiczne 17, 426-427

1999

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Marian Szczęsny, *Etyka społeczna w polskiej literaturze filozoficznej okresu międzywojennego*, Ełk 1998, ss. 197.

Ksiądz Marian Szczęsny jest od roku 1992 wykładowcą katolickiej nauki społecznej w Wyższym Seminarium Duchownym w Ełku oraz dyrektorem i wykładowcą w Diecezjalnym Kolegium Teologicznym w Ełku. Znany jest również jako kaznodzieja, dziennikarz radiowy i autor licznych artykułów o tematyce społecznej w ełckim miesięczniku diecezjalnym *Martyria*. W roku 1996 nakładem Kurii Biskupiej Diecezji Ełckiej ukazała się jego książka pt. *Na wirażu przemian* będąca zbiorem publikowanych uprzednio artykułów. Omawiana pozycja jest poprawioną wersją rozprawy doktorskiej, powstałej w 1998 roku w Katedrze Etyki Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie, której promotorem był ks. prof. dr hab. Zbigniew Sareło.

Książka we wstępie zawiera przegląd środowisk filozoficznych okresu międzywojennego zajmujących się problemami społecznymi występującymi w rodzącym się na nowo państwie polskim, które borykało się ze spuścizną powojenną, brakiem prawodawstwa, zróżnicowaniem narodowościowym wewnątrz kraju oraz wpływami bolszewizmu i nazizmu płynącymi z zagranicy. Niestety autor tej pracy ogranicza się jedynie do środowisk uprawiających filozofię i nauki społeczne zgodne z nauką Kościoła Katolickiego. Za podstawę swych rozważań przyjął analizę następujących autorów: A. Szymańskiego, A. Wóycickiego, J. Piwowarczyka, A. Roszkowskiego, E. Kozłowskiego, L. Caro, J. Stepy, J. Woronieckiego, K. Kowalskiego, F. Sawickiego, S. Adamskiego i S. Wyszyńskiego.

W rozdziale pierwszym poruszone są problemy etyczne dotyczące rodziny i małżeństwa. Omówiono w nim koncepcję budowania pozytywnego modelu małżeństwa opartego na naturze płciowości ludzkiej i niesprzecznego z obowiązującym prawem, jako przeciwwagę na moralny relatywizm płynący z szerzącego się materializmu. Małżeństwo winno być oparte na nierozzerwalności w przeciwieństwie do panującej wówczas w sferach inteligenckich mody na rozwiązłość seksualną prowadzącą do rozwodów bez refleksji nad skutkami z tego płynącymi. W dalszej analizie autor ukazuje trzy podstawowe funkcje małżeństwa i rodziny: socjalizacyjną, wychowawczą i opiekuńczą opartą na miłości – zwaną integracyjną. Funkcje te winne być stałe, nie poddające się zmianom w procesach urbanizacyjno – industrialnych. Małżeństwa winne być wspierane przez państwo i szkołę. Państwo poprzez system prawny powinno wspierać rodzinę i pełnić wobec niej rolę służebną, zwłaszcza poprzez wspieranie zrodzenia i wychowania potomstwa. Szkoła natomiast wspiera małżeństwo i rodzinę poprzez swą rolę wychowawczą.

Rozdział drugi poświęcony jest etyce życia gospodarczego. W omawianym okresie kraj nasz borykał się z powszechnym analfabetyzmem i brakiem kadr, które mogłyby należycie w krótkim czasie ten problem rozwiązać, a pociągał on

za sobą zacofanie gospodarcze i wyzysk pracowników. Problemem była też komunikacja mas pracowniczych, płynąca z ZSRR, Francji i Niemiec, zachęcająca do destrukcji zamiast do edukacji. Ludzie światli tego okresu dostrzegali potrzebę łączenia etyki z ekonomią. W poszukiwaniu praktycznych rozwiązań zasad sprawiedliwości społecznej, proponowali solidaryzm jako wyjście zapobiegające błędzeniu marksistowskiemu i kapitalistycznemu. Z solidaryzmem były zgodne instytucje związków pracowniczych i spółdzielczość.

Rozdział trzeci analizuje etyczne zasady narodu i państwa, które były wprowadzane z personalizmu zgodnego z tomistyczną koncepcją natury narodu i państwa, gdzie tylko osoba ludzka jest substancją tworzącą społeczności narodowe i państwowe. Relacje między osobami opierają się na istnieniu społecznej natury ludzkiej. Człowiek może prawidłowo rozwijać się jedynie w rodzinie, narodzie, państwie. Każda społeczność winna chronić dobro człowieka. Naród i państwo są bytami przypadłościowymi w stosunku do bytu substancjalnego, jakim jest jednostka ludzka. Tym nie mniej naród i państwo są bytami realnymi opartymi na relacjach międzyosobowych, w których powstaje szereg obowiązków i przywilejów skierowanych do poszczególnych jednostek ludzkich, które polegają na ochronie szczęścia jednostek, zawierających się w większych wspólnotach. Dobro wspólne i zasada pomocniczości zorientowane są na jednostkę ludzką. Państwo i Kościół powinny ze sobą w sprawach społecznych współpracować.

Książkę kończy bibliografia zawierająca 946 pozycji źródłowych wraz z jednozdaniowym przedstawieniem każdego autora, które książd M. Szczęsny wykorzystał przygotowując tę rozprawę. Jest to prawdziwa "kopalnia pomysłów" dla osób zamierzających napisanie pracy dotyczącej życia Kościoła Katolickiego w Polsce w latach 1918–1939.

Całość stanowi bardzo ciekawą lekturę z historii polskiej myśli społecznej, którą należy polecić wszystkim studiującym nauki społeczne i zajmującym się sprawami społecznymi na co dzień.

Jacek W. Czartoszewski

Jan Hartman, *Jak poważnie studiować filozofię*, AUREUS
Kraków 1999, ss. 263.

Nakładem Krakowskiego Wydawnictwa AUREUS ukazała się nowa książka dra Jana Hartmana absolwenta Wydziału Filozofii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, obecnie adiunkta w Zakładzie Filozofii i Bioetyki Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego i redaktora czasopisma filozoficznego *UJ Principia*.